

5. Орлова Л.Д. До питань інтродукції лікарських рослин місцевої флори // Проблеми лікарського рослинництва: Тези доповідей Міжнародної наук.-практ. Конф. — Полтава: ВА «Астрєя», 1996.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗИМОСТІЙКОСТІ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ВІД БІОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОРТУ

Онiпко В.В., Ошека Л.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

В умовах Лісостепу України посіви озимої пшениці знаходяться протягом 4-5,5 місяців у стані вимушеного спокою [1]. У цей період вони можуть піддаватися дії цілого ряду несприятливих факторів зовнішнього середовища, які здатні викликати пошкодження і навіть загибель рослин. До таких факторів насамперед належать низькі температури. Як показує аналіз років пошкодження озимих від несприятливих умов перезимівлі, найбільш тяжким для України був 2003 р. — загинуло 85,0 % [2]. Природа згубної дії означеного фактора і до цього часу є предметом обговорення багатьох дослідників. Саме цими аргументами і було обумовлено мету досліджень, які були проведені в 2005-2006 рр. в умовах науково-дослідного інститут агрономії с. Степне Полтавського району. Дане господарство відповідає ґрунтово-кліматичним умовам лівобережного Лісостепу України. Ґрунти науково-дослідного господарства с. Степне представлені переважно чорноземом типовим глибоким мало гумусним, з гумусовим горизонтом 45-50 см, грудочкувато-зернистої структури. Клімат підзони помірно континентальний. Середня багаторічна норма опадів становить 483 мм [4]. До несприятливих метеорологічних факторів, які знижують продуктивність землеробства Полтавської області та регіону в цілому, слід віднести: малосніжні зими та часті відлиги; утворення на посівах озимих культур льодової кірки; пізні весняні приморозки; недостатня вологозабезпеченість посівів [1].

Експериментальна робота проводилася на 10 сортах озимої пшениці, а саме: Одеська 267, Подолянка, Диканька, Вікторія Одеська, Повага, Єрмак, Левада, Дальницька, Зустріч, Сирена Одеська. Методика вирощування пшениці відповідає загальноприйнятим нормам агротехніки вирощування. Морозостійкість озимих культур визначали після великих морозів, коли виникає загроза вимерзання рослин. Для цього використовували метод монолітів за В.Ф. Мойсейченком та В.О. Єщенком. Відбирали ґрунт, на захисних смугах ділянки, з рослинами у вигляді моноліту 25-30 см завдовжки, 30 см завширшки (щоб охопити два суміжні рядки) і глибиною 20 см. Перші 2-3 дні ящики з монолітами тримали в приміщенні з температурою 5-10 С, а після відтавання моноліти на 12 днів були перенесені у добре освітлене приміщення з температурою повітря 18-20 С. На 15-й день після відбору проб здійснювали аналіз. Для цього всі рослини виймали з ґрунту, відмивали від землі і окремо підраховували кількість мертвих і живих рослин, на яких в теплі почало відростати листя і з'явилися нові корінці. Морозостійкість визначали за формулою:

$$M = A \times 100 / B,$$

де М-морозостійкість рослин, %; А-кількість живих рослин у пробі, шт.; В-загальна кількість рослин у пробі, шт.

Полтавська область, входить до лівобережного Лісостепу, який вважають найбільш небезпечним районом щодо вимерзання озимої пшениці. Тому дуже важливою властивістю озимої пшениці є морозо- і зимостійкість сорту, адже випадки загибелі озимини від вимерзання в Україні трапляються приблизно один-два рази на десять років [3]. Визначальним фактором перезимівлі є генетична основа та біологічні властивості сорту.

У результаті проведеної роботи відмічено, що найкращі адаптивні властивості зимостійкості проявили сорти Диканька, Левада, Єрмак. Основні результати дослідження наведені в таблиці.

Таблиця

Зимостійкість районованих сортів

№	Сорт	Тривалість вегетаційного періоду, днів	Група стиглості	Зимостійкість, бал
1	Одеська 267	272-291	середньоранній	7-8
2	Подолянка	280-290	середньостиглий	7-8
3	Диканька	288	середньостиглий	8-9
4	Вікторія Одеська	268-279	середньоранній	6-7
5	Повага	275-284	середньоранній	6-7
6	Єрмак	277-292	середньоранній	8
7	Левада	292-300	середньостиглий	8-9
8	Дальницька	273-280	середньоранній	7
9	Зустріч	282-298	середньоранній	7-8
10	Сирена Одеська	270-295	середньоранній	6-7

За показниками досліді сорти, які найкраще адаптовані до умов району дослідження — Диканька, Левада, Єрмак (8-9 балів), середньостиглі сорти. Дещо нижчі показники встановлено у середньоранніх сортів: Зустріч, Подолянка, Одеська 267 (7-8 балів). Вікторія Одеська, Повага, Сирена Одеська мають найнижчий бал морозо-зимостійкості лише 6-7. У результаті дослідження було встановлено закономірність, що найменший бал зимостійкості у сортів, які належать до середньоранніх. Отже тривалість вегетаційного періоду культури зменшує показники зимостійкості. Відповідно можна зробити висновок, що рослини внаслідок скорочення міжфазних періодів проростання-сходи-кущення переростають, бо починають втрачати запасні поживні речовини, що погіршує їх адаптивні властивості. У зв'язку з цим дослідження по виявленню строків сівби, сортових особливостей цих сортів в умовах науково-дослідного інституту агрономії с. Степне, є актуальним та має практичне значення.

Література

1. Федорова Н.А. Зимостійкість і врожайність озимої пшениці, К.: Урожай, 1972. — 259с.
2. Гетьман С.В., Сторгоус І.М., Шевчук О.В. Осінній захист озимини і озимої пшениці. // Карантин і захист рослин, 2005. — №9. — С. 7–10.
3. Мойсейченко В.Ф., Єщенко В.О. Основи наукових досліджень в агрономії. — К.: Вища школа, 1994, — 425 с.

4. Каталог нових сортів зернових колосових культур. Селекційно-генетичний інститут. — Одеса, 2002.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ДЕКОРАТИВНИХ ФОРМ ГАРБУЗІВ

Онiпко В.В., Папка О.С.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Світ гарбузових культур дуже різноманітний — від гігантських до малих за розмірами форм. Це трав'янисті рослини і кущі, однорічники та багаторічні культури. Археологічні розкопки та дослідження підтверджують, що більшість видів гарбузових походять з Північної і Центральної Америки. Родина Cucurbitaceae нараховує 27 видів, 6 з яких здавна введені в культуру. В Україні вирощують сорти, які належать до трьох видів гарбузів: звичайний, або твердокорий (*Cucurbita pepo*), великоплідний (*Cucurbita maxima*) і мускатний (*Cucurbita moschata*). Не можливо уявити городу, ділянки, на якій не росли б гарбузи. Вони завжди займали почесне місце. Страви з гарбузів — незамінна особливість української кухні, а самі плоди — невід'ємний атрибут у старовинних обрядах.

Але особливий інтерес викликають декоративні форми гарбузів, так звані екзоти. А саме: лагенарія, чайот, люффа, фіголистий гарбуз, бенінказа, тладіант, момордика, ангурія, бріонія, ехіноцист тощо. Кожна з них приваблює городників — любителів своїм зовнішнім виглядом, різноманітністю плодів, вивчаючи їх знаходиться нові біологічні особливості, цікаві прийоми вирощування, за рахунок чого вдається розширити асортимент овочевих культур та збільшити їх практичне використання. У наш час гарбузи та їх декоративні форми, поширені на всіх континентах і у всіх кліматичних зонах (за виключенням Південних районів). Ряд декоративних форм гібридного походження вирощуються переважно в ботанічних садах. Враховуючи означені аргументи та з метою популяризації серед населення, а особливо серед школярів необхідно більш детально вивчити біорізноманіття декоративних форм гарбузів. Саме тому нами 2005-2006рр. були проведені дослідження по вивченню агробіологічних особливостей декоративних форм гарбузів. Дані дослідження наведені в таблиці. Декоративні форми мають квіти яскравого жовтого, жовтогарячого, білого кольорів для приваблення комах і є добрими медоносними рослинами. Стебло майже у всіх витке з лопатевими листками. Плоди різноманітні як за розмірами, так і за формами. Більшість форм, крім бріонії і тладіанту, є однорічними культурами. Рослини світлолюбні, потребують великої площі живлення.

Морфологічні ознаки декоративних форм роду *Cucurbita* L.

№	Форма	Ознаки				
		коренева система	стебло	листок	квітка	особливості плоду
1	Лагенарія	Мичкувата	витке	5-кутні гофровані	Білі роздільностатеві	мають одну насінину
2	Чайот	Мичкувата	витке	3-лопатеві	зеленувато-кремові, роздільностатеві	
3	Люффа	Мичкувата	витке	5,7-	яскраво жовті	Циліндрич-